

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
za pol leta 1 „ 60 „
za četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v škofljsk.
poslopju (Bischofhof.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez posebne
naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, neplačani
listi se ne sprejemajo. —

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če se
natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Kaj bi naj kmetje od prihodnjih poslancev tirjali?

(Spisal J. V. kmet v Zamajcih.)

II. Mož, kateri hoče od slovenskih kmetov poslanstvo dobiti, mora po mojih mislih pred volitvijo obljubiti, da bode krepko zahteval oderuško postavo zoper gladovne lakomneže, ki od posojenih denarjev vlečejo res nezaslišanih obresti ali činžev. Nekdaj je tudi v tej reči bilo gotovo boljše; več kakor 5 ali 6 procentov ni nihče mogel pri sodnji iztožiti, sedaj pa v hvalisani dobi liberalizma ravna jo oderuhi z ubogimi dolžniki blizu tako, kakor neusmiljeni mož v evangeliju, ki je dal svojega dolžnika trinogom, dokler mu ni ta vsega poplačal. Kajti ubogi kmet ne dobi drugače denarjev na posodo nikdar — če izvzamemo hranilnice in druge redke osebe — kakor če šteje 8, 9, 12, 15 procentov, včasih še več. To je pa za kmeta po 2-3 in še večkrat presilno. On ne zmore denarjev za obresti, še manj za poplačanje dolga; tedaj ga preme upnik, ga tirja po advokatu, toži pri sodnji in rubi po javni dražbi; v kratkih letih je zadolženi kmet brez lastne hiše in posestva. Človek bi ne nevoljival toliko, ako bi videl, da se to redko te pa te zgodi; ali skušnje drugače kažejo; število premožnih kmetov se strašno krči, posilnim dražbam ni konca ne kraja; kmetsko ljudstvo vidno uboža čedalje bolj, oderuhi in jihovi advokati pa se bogatijo. Temu se mora v okom priti in smo torej kmetje sami sebi dolžni, izvoliti take poslance, ki nam bodo v tej reči voljni pomagati, kolikor jim bo dano. Krščanska vera, človeška vest in pamet velevalo, reveže braniti zoper nasilstvo brezobzirnih mogočnejev; taki so za kmete sedaj neusmiljeni oderuhi in zatorej po pravici ubogo kmetsko ljudstvo tukaj od države zahteva varstva in zaslonbe. Kajti ono je res ubogo in revno, čedalje bolj. Če pritisejto slabe letine, nima od nikoder ne krajcarja dobiti. Trgovec, rokodelce: na primer kovač, črevljar, krojač . . . kakoršnih je vselej in povsod potrebno, si vedno kaj zasluži, kde pa si zamore kmet kaj zaslužiti? Nekdaj je vpregel živino

in se podal na vožnjo v Celovec, Gradec, Ljubljano, Šopron itd. in je prinesel domov denarjev za dačo, sol, železo, rokodelce itd. Sedaj tega ni več, zaslužek z vožnjo so mu železnice vzele. Ni čuda tedaj, ako je kmet večno v denarnih zadregah, zlasti v slabih letinah; prisiljen je nakapati si dolgove, ki ga pa zaradi presilnih činžev spravljajo iz deža pod kap. Oderuhi ga odirajo hujše, kakor so ga nekdanj stiskavali sitni desetinarji.

Hud udarec kmetskemu stanu je tudi sedaj vsem na prosto voljo puščeno trganje, razkosovanje in prodavanje zemljišč ali „gruntov“. Mnogi še tega ne verujejo, ali resnica se ne da več vtajiti. Nasledki so že sedaj huđi in kaj še le bo, če se brž temu v okom ne pride? Ali je za celi slovenski narod, za vso Avstrijo boljše, ako namesto večjih, premožniših in torej tudi samostalniših in značajnih posestnikov dobimo same kajžlarje in kočlarje, katerim iz pokvečenih bajtic gleda gola revščina skozi vsako okno, če ni z cunjami zaphano ali z papirjem prevlečeno. Pravijo, da je majolka kriva, ki kmeta iz posestva riva in ga sili sedaj ta kos zemljišča prodati, sedaj uni. Tu pa tam je uže mogoče in resnično, da je zapravljivo pijačevanje takim nesrečam vzrok, v obče pa to ni res. Da posestnik v sili svoje zemljišče trga in razprodaja, temu je dovolj drugih in veliko bolj navadnih vzrokov. Omenim le eden, namreč previsoke cennitve ali „šacinge“ posestev. Če kde stariši pomerjejo, pride cenilna komisija ter ceni posestvo tako visoko, da ne more tisti, ki ga prevzame, skoro nikoli sebe iz dolgov rešiti in dediče izplačati. Ako tedaj hoče pod svojo očetovsko streho ostati, mora začeti gozde, njive, travnike itd. trgati in kosama prodajati; gospodarjenje postaja čedalje težavnije, zlasti če se mu število otrok množi, naposled je ves zadolžen, obupan in v kratkih letih — kočlar ali pa hlapec; to se pa reče kmetski stan pokončavati in temu uničevanju se mora enkrat konec storiti, preden bo prepozno. Posestva trgati kaže le iz gospodarstvenskih vzrokov, ker se lepo zložena zemljišča lažje in vspešniše dajo obdelovati. Toda največji kvar in gotovo uničenje kmetskega stanu

je pa sedaj navadno razkosovanje na hasek bogatim kapitalistom in prebrisanim špekulantom, ki z „grunti“ barantajo, in pa notarjem, ki pri takih razkosovanjih veliko zaslužijo. Sploh tukaj je skrajni čas, da kmetje po svojih poslancih dobimo modrih nasvetov in postavne pomoči!

Naposled še omenim nestrpljivo nadlogo, katere pri odbiri prihodnjih poslancev kmetje nikakor ne smemo pozabiti. Kdor hoče naš poslanec biti, ta nam mora naprej besedo dati, da bo po zgledu g. Hermana pomagal sedanje žalostne razmere zastran uradnikov in advokatov predrugačiti. V liberalni dobi se je število uradnikov strašno pomnožilo, plača vsem močno pozvišala. Vsi trgi in mesta so polni uradnic in uradnikov. Vkljub temu se pa vse polževo počasno uraduje; kmet ima samih potov ter pogosto nič ne opravi. Nekdanji uradniki so sami marljivo pisali, sedanjih jma skoro vsak svojega pisarja in vendar tičijo vsi skup med visokimi kupi nerešenih pisem in aktov. Temu niso toliko uradniki krivi, marveč naša zamotana uprava. Delajo, pa malo opravijo, čeravno skoro vse vloge spisujejo notarji in advokati se vé za gotovo plačilo. Devet sto medvedov, kaka uprava je to, čemu toliko dragih pisarnic, uradnikov in pisarjev, če pa človek že skoro zavolj vsake malenkosti mora poprej k notarju in advokatu, ako hoče pri gosposki kaj opraviti, svojo pravico doseči ali njo obraniti? In vendar ni ne notar, ne advokat, kateri stvar končno reši! Pogosto se zgodi, da stranka pride pred gosposko, bodi sodnijsko bodi upravno, ter začne svojo prošnjo razlagati. Ali precej se njej beseda preseka in veli: „pojdite k notarju, ite k advokatu!“ To se zgodi. Kaj pa stori notar, kaj advokat? No ta poslušaj, zapisuje, naposled pa reče: že prav, vendar najpoprej mora biti komisijon, in tako pridejo zopet uradniki na vrsto, in po končanem komisijonu popreme delo zopet advokat, da potrebne vloge itd. naredi. In tako se mota mesece in leta in naposled stranka druga nima, kakor strahovite stroške za komisijone, za štempeljne, za notarje in advokate, čijih število se je močno pomnožilo. Vsak ima svojo pisarnico in v njej vse polno pisarjev, ki tudi zastonj ondi ne posedavljajo. Pomislimo še, koliko poslov imajo naši milovanja vredni župani, koliko potov in dolžnosti jim nalagajo; vsak bi že moral znati več postav na pamet, kakor kakov advokat ali pa okrajni komisar. Dodajmo naposled nove urade okrajnih zastopov, šolskih svetov itd. tako mislim, da bo vsak pameten človek meni pritrdil, ako rečem: kmetje, pri bodočih volitvah dajmo vsem liberalnim in nemškutarskim poslancem slovo, ker so nam gori navedene strašno nepovoljne reči pripravili; izvolimo same take moževe, kakor je g. Herman in jegovi tovariši, ki bodo delali na predrugačenje in polajšanje sedanjega uradovanja, ki bodo razkosovanje zemljišč modro omejili, zoper odtitje sklenili oderuške postave in pred vsem delali na zmanjšanje

državnih stroškov in vsled tega na znižanje presilnih davkov!

Odtitja pa krščanska vera.

III. Tretje, kar sedanje dni zvestim katoličanom pripada kot nujna naloga, je, misliti na sredstva, s katerimi bi se dala nesrečna odtitja zatreti ali vsaj nekoliko omejiti, to pa tako, da bi se potrebni promet z denarjem nič ne motil ali oviral. Da se nam bo tako blago prizadetje brž posrečilo, do tega nimamo veliko upanja, kar pa nas ne sme nikakor plašiti. Vedeti nam tudi je, da bi z preostrim, brezobzirnim postopanjem zoper sedanjo oderuško gospodarjenje več škodili, nego hasnili, sicer se nam pa tudi ni treba uderuških mogoteev preveč bati. Najboljše storimo, ako tudi v tej zadevi lepo posnemamo sv. katoliško Cerkev. Začnimo na njo upirajé se polagama in previdno pritiskati na odtitja, da jo sicer po malem toda tem bolj gotovo zatremo! Kot prvo sredstvo nam zamore na vsak način služiti: oderuška postava. Te nam je pred vsem treba, brez nje je vse prizadetje zoper oderuštvost zastonj. Imamo torej najprvle od države zahtevati, da se zopet po postavi določi, do kolikor procentov obresti se sme jemati in, če treba, z pomočjo sodnije iztirjevati. Potem se pa lahko nekaj časa počaka, preden se stori druga stopinja zoper oderuštvost s tem, da se država loti velikih denarnih zavodov in bank. Ko tedaj nastopi za to ugodni čas, se mora od države zahtevati, da ove zavode in banke po postavi prisili tako ravnati, kakor sedaj delajo nekatere pridne hranilnice (Sparkasse), ki le proti naprej določenim obrestim (n. pr. mariborska daje samo 5%) sprejema denarje pa tudi od izposojenih penez več obresti ne tirjajo, kakor je ravno potrebno za upravne stroške; posebnega dobička ne iščejo. Ako se kedaj jednako pravično in blagonosno ravnanje postavno zankaže tudi velikim denarnim zavodom in bankam, tedaj so odtitja večje žile prerezane. Potem je treba še ene stopinje in odtitja je ob tleh; treba je posojilne pogodbe nadomestiti z oddajanjem in nakupovanjem rente pri posestvih, in z društvenimi pogodbami v vseh drugih slučajih. Renta ali dolg, nepovračljivo na posestvo naložen, je ravno tako dober in za prodavanje primeren, kakor sedaj vsaka trdna državna renta, bodi papirna, srebrna ali zlata. Društvene pogodbe (Gesellschaftsverträge) so pa itak tudi sedaj pravna podlaga vsem bankam. Treba jih je torej le otrebiti napak, katere jih den denešnji izročujejo oderuškom na zlorabo. Pristavimo še le, da sv. Cerkev izdavanje in nakupovanje rente in društvene pogodbe kot popolnem pravične odobruje. Tako bodo po naših mislih morali postopati povsod, kder bodo hotli odtitja res zatreti. Katoličani se pa tega važnega prašanja lahko srčno lotijo in mero dajno koračijo naprej kot voditelji vsem, katerim je za zboljšanje sedanjih nevkretnih razmer pri